

☛ ”Konservatiivinen Ullanlinna, ei
mikään poptähtipesäke”: Paikannimet
henkilöhahmojen luonnehtijoina
suomalaisessa rikoskirjallisuudessa

—

Milla Juhonen

H

enkilöhahmojen nimiin sisältyy usein hahmoa luonnehtivaa tai muuten lisätietoa tarjoavaa sisältöä (Ainiala ym. 2008, 336). On jopa esitetty, että henkilöahmon nimi on perusta, jonka ympärille aletaan rakentaa kokonaisuutta (ks. Rimmon-Kenan 1999, 52–53). Sen sijaan paikannimien roolia henkilöahmojen kuvauksessa ei ole juuri tarkasteltu. Ylipäättänsä kirjallisuusnimitysten tutkimuksessa on pitkälti keskitytty hahmojen nimiin, ja paikannimet – varsinkin reaali-maailman tarkoitteisiin viittaavat nimet – ovat jääneet vähemmälle huomiolle (ks. Ameen & Ainiala 2018, 195).

Tämä artikkeli käsittelee suomalaisessa rikoskirjallisuudessa esiintyvää paikannimistöä ja sitä, millä tavoin paikannimet osallistuvat henkilöahmojen luonnehdintaan. Artikkelin on osa kielitieteellistä nimitystutkimusta ja kirjallisuudentutkimusta yhdistävää väitöskirjaa. Tarkastelen paikannimien roolia henkilöahmojen *epäsuorassa esityksessä* eli kuvauksessa, jossa hahmojen piirteitä ei määritetä suoraan, vaan ne havainnollistetaan muilla tavoin. Yksi osa epäsuoraa esittämistä on henkilöahmojen luonteenpiirteiden ilmaisu fyysisten ympäristöjen, kuten talon, kadun tai kaupungin, avulla (ks. Rimmon-Kenan 1999, 77–79, 86). Esitän, että myös paikannimet ovat oleellinen osa tätä luonnehdintaa ja vastaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Miten paikannimet osallistuvat teosten henkilöahmojen kuvaukseen? Mitä paikannimet kertovat henkilöahmojen yhteiskuntaluokasta ja sosiaalisesta liikkumisesta? Keskiössä ovat paikannimet, mutta nostan tarkasteluun yksittäisiä henkilöahmojen nimiä, jotka nivoutuvat yhdessä paikannimien kanssa osaksi hahmojen luonnehdintaa.

Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Aineistonani on suomalaisia 2010-luvun rikosromaaneja, joissa Helsingin kanta-kaupungin ulkopuolella asuneet henkilöahmot ovat muuttaneet asumaan kaupungin eteläisiin, arvoalueiksi miellettyihin kaupunginosiin. Teokset ovat Outi Pakkasen *Marius* (2014) ja *Helmimies* (2019), Harri Nykäsen *Leijonakuningas* (2013) ja Matti Laineen *Pahuuden hinta* (2017). Tarkastelun kohteena ovat Ullanlinnan ja Punavuoren kaupunginosat, jotka ovat nousseet sosioekonomisesti sekoittuneista, entisistä työväenluokan asuinalueista kaupungin kalleimpien alueiden joukkoon (ks. Uuskallio 2001, 23–24, 85; Paunonen 2010, 760–761; Helsingin tutkimus- ja tilastotieto). Teoksia yhdistää näiden kaupunginosien esittäminen korostetun arvostettuina ja niiden vertaaminen etenkin Helsingin pohjoisiin ja itäisiin lähiöihin, jotka on mielletty tyyppillisesti työväenluokan asuinalueiksi (ks. Kokkonen 2002). Tarkastelemalla henkilöahmojen liikkumista vastakkaisten alueiden välillä hahmottuu kuva myös hahmojen sosiaalisesta liikehdinnästä.

Teosten käsittelemät aiheet poikkeavat toisistaan, mutta kaikkien keskiössä on Helsingissä tapahtunut murha. Suomalaisessa rikoskirjallisuudessa Helsinki on keskeinen tapahtumapaikka, mutta genren kuvauksia pääkaupungista on

tutkittu vain vähän (ks. esim. Riikonen 1994, 134–135). Teoksissa esiintyvä Helsinki tarjoaa hedelmällisen tarkastelukohteen, sillä rikoskirjallisuudessa esiintyvät tyypillisesti reaali maailman paikat ja niitä pyritään kuvaamaan todentuntuisesti ja yksityiskohtaisesti (ks. Almgren & Jokitalo 2014, 25–26). Fiktiossa kuvatut paikat liikkuvatkin yleensä todellisen ja kuvitteellisen välimaastossa, ja kirjalliset representaatiot ovat aina jollain tapaa suhteessa referentiaalisen maailman paikkoihin (Westphal 2011, 169–170). Teoksiin siis lainautuu arkkitehtonisia, historiallisia ja sosiaalisia aineksia reaali maailman Helsingistä (ks. esim. Ameel 2016), ja hyödynnän analyysissä Helsingin kaupunkia ja sen historiaa käsittelevää tutkimuskirjallisuutta (esim. Kervanto Nevanlinna 2012; Ilmonen 2016).

Analyyysi painottuu teoksissa esiintyviin – ja kirjallisuudentutkimuksessa vähemmälle huomiolle jääneisiin – sivuhahmoihin, joiden tietoisuutta kuvataan teoksissa melko läpinäkymättömästi. Hahmoista luonnehditaan lähinnä heidän ulkomuotoaan ja sisäistä elämää kuvataan pääsääntöisesti puheella ajatusten sijaan (ks. Kantokorpi 2005, 125). Tarkastelen sitä, millä tavoin paikannimet osallistuvat sivuhahmojen *epäsuoraan esittämiseen*. Kun suorassa esittämisessä henkilö hahmojen ominaisuuksia nimetään ja määritellään suoraan, epäsuorassa esittämisessä nämä ominaisuudet havainnollistetaan muiden keinojen avulla. Hahmojen luonne, ulkomuoto tai tavat jätetään lukijan pääteltäväksi muun muassa näiden toiminnasta, puheesta sekä muiden hahmojen suhtautumisesta. Fyysisen ympäristön avulla voidaan luonnehtia henkilö hahmoja: esimerkiksi sotkuinen, ränsistynyt talo voi kuvastaa myös henkilö hahmon epävakaa mielentilaa tai laiskuutta. Epäsuorassa esittämisessä henkilö hahmojen nimien taas on todettu toimivan *analogian* eli yhdenmukaisuuden avulla osana hahmojen luonnehdintaa. (Rimmon-Kenan 1999, 77–91; Kantokorpi 2005, 136–139.)

Koska tarkastelen henkilö hahmojen yhteiskuntaluokkia, hyödynnän analyysissä sosiologisia lähteitä. Viitataan etenkin Beverly Skeggsin (1997, 2014) näkemykseen luokasta. Skeggsin (2014) mukaan yhteiskuntaluokat eivät ole vain jähmeitä historiallisesti muodostuneita kategorioita, vaan määrittely ja arvottaminen rakentavat luokkia jatkuvasti. Luokat muodostuvat suhteessa toisiinsa sosiaaliin eroihin, kuten sukupuoleen. Teoreettisena viitekehystenä toimii myös Pierre Bourdieun (1984) distinktioteoria sekä tätä taustoittavat myöhemmät tutkimukset (esim. Kahma 2011). Distinktioteoriassa sosiaalisen aseman nähdään määrittävän yksilön elämäntyylin ja kulttuuriset makumieltymykset. Analyysin kannalta on tärkeää huomata, että kaunokirjalliset teokset eivät heijasta suoraan todellisuutta yhteiskuntaluokista. Ne osallistuvat keskusteluun siitä, millaisia arvoja ja makumieltymyksiä luokkiin kytetään. (Ks. Peltonen 2010; Ojajärvi 2016.)

Nimet eivät vain viittaa tarkoitteeseensa, vaan ovat osa merkitystä tuottavaa kieltä (ks. Sjöblom 2004). Paikannimien merkitysten tarkastelussa hyödynnän kognitiivisen kielentutkimuksen viitekehystä. Kognitiivisen kielentutkimuksen mukaan kielen merkitykset syntyvät aina osana kielenkäyttötilanteita. Merkitykset eivät siis ole sanojen ominaisuuksia, vaan ne ovat kontekstisidonnaisia.

(Evans & Green 2006; Langacker 2008.) Analyysissä huomion kohteena ovat paikannimien *assosiatiiviset merkitykset* eli nimiin kytkeytyvät mielikuvat ja assosiaatiot sekä *leksikaaliset merkitykset* eli paikannimien sisältämien appellatiivien sanakirjamerkitykset (ks. Ameel & Ainiala 2018, 197–198). Aiemmassa tutkimuksessani (Juhonen 2023) olen osoittanut, että paikannimet muodostavat sosiaalisia rajoja kaupungin alueiden välille ja rakentavat näin teosten sosiaalista maantiedettä (sosiaalisesta maantieteestä ks. esim. Knox & Pinch 2014). Analyysi nostaa tarkasteluun, kuinka paikannimien muodostamat sosiaaliset rajat ja vastakkainasettelut kuvaavat henkilöhahmojen luokkaa sekä sosiaalista liikkumista.

Kontulasta Punavuoreen – Kantakaupunkiin saapuvat nousukkaat

Outi Pakkasen romaanissa *Helmimies* (tästä lähtien HM) nousevan poptähti Sirikitin asunto sijaitsee Ullanlinnan Tarkk’ampujankadulla. Kertoja kuvailee laulajan asuntoa arvokkaaksi kaksioiksi, jossa toisaalta ei ole juuri huonekaluja, mutta joka pursuaa vaaterekkejä, meikkejä ja pehmoleluja. Uransa alkuvaiheessa oleva poptähti toteaaakin, että häntä ”neuvottiin heti kättelyssä sijoittamaan fyrkat kämppään – On sit jotain omaa, jos homma jostakin syystä kusee alleen”. (HM, 15.) Sirikitin entisen asuinpaikan kertoja toteaa sijainneen Itä-Helsingin Kontulassa:

17-vuotiaasta Merja Virtasesta tehtiin Sirikit, mikä ei muuttanut miksiäkään sitä tosiasiaa, että hän oli edelleen tavallinen tyttö Itä-Helsingin Kontulasta, ja sellaiseksi itsensä tunsikin. New Orleansin rytmiä oli veressä ja hän lauloi kuin enkeli, mutta nasaalimainen puheääni ja jutut tulivat suoraan kaduilta ja Itiksen kulmilta. (HM, 15.)

Pääkaupunkiseudun ensimmäiset lähiöt, kantakaupungin ulkopuolelle rakennetut kerrostalovoittoiset asuinalueet edustivat alun perin modernin, keskiluokkaisen asumisen ihanteita. 1960–1970-luvuilla rakentaminen muuttui torni- ja täyselementtitalopainotteiseksi, ja jo 1970-luvulla alkuinnostuksen jälkeen lähiöt alkoivat muuttua selvemmin työväestön asuinalueiksi. Samalla näiden alueiden arvostus laski ja huono julkinen maine lisääntyi. (Kokkonen 2002, 118; Kervanto Nevanlinna 2012, 190; Ilmonen 2016, 104–105.) Lähiöistä käyty keskustelu on usein kielteistä, ja etenkin lähiöiden ulkopuolella asuvat mieltävät alueet huonomaineisiksi. Itä-Helsingin lähiöistä etenkin Kontulaa on pidetty levottomana seutuna sekä esimerkkinä kielteisestä lähiöasumisesta. (Kervanto Nevanlinna 2012, 190–191; Ilmonen 2016, 101–102.)

Sirikitin asuinalueiden paikannimet *Kontula* ja *Ullanlinna* sisältävät assosiatiivisia merkityksiä, jotka sijoittavat poptähden asunnot sosiaaliselle kartalle: Kontulan työväen lähiöön (ks. Paunonen 2010, 393–394) sekä Ullanlinnaan, yhdelle Helsingin arvostetuista asuinalueista (ks. Uuskallio 2001, 23–24).

Samalla nimet osallistavat Sirikitin henkilöhaamon osaksi luokkakeskustelua: keskustelu lähiöistä on sidoksissa luokkaan, sillä määrittelemällä työväenluokan ja lähiöt ongelmallisiksi luokittelee keskiluokka itsensä samalla niin lähiöissä asumisen kuin ongelmallisuuden ulkopuolelle (Ilmonen 2016, 105). Kirjallisuudessa taas henkilöhaamon muuttaessa paikasta toiseen muuttuu usein tämän yhteiskuntaluokka ja asuinpaikan vaihtuminen symboloi tyypillisesti sosiaalista nousua tai laskua (Ameel 2016, 160). Kertojan toteamus Sirikitistä edelleen tavallisena tyttönä osoittaa, ettei Sirikit taloudellisesta nousustaan – tai uransa tuomasta uudelleenbrändäyksestä – huolimatta onnistu irtautumaan työväenluokkaisesta taustastaan. Tätä korostaa myös katkelmassa esiintyvä paikannimi *Itis*, joka on Itäkeskuksen osa-alueella sijaitsevan kauppakeskuksen nimi¹ (ks. Paunonen 2010, 282). Kertoja toteaa Sirikitin muistuttavan niitä ”lukuisia kanssasisariaan, joita näki – kauppakeskusten liepeillä” (HM, 14). Itiksen kauppakeskus onkin suosittu itähelsinkiläisten nuorten ajanviettopaikka (Paunonen 2010, 282).

Lea Rojola (2009) on tutkinut suomalaisessa 1900-luvun alun kirjallisuudessa esiintyviä nousukkaita, talonpoikaistaustaisia kansan ihmisiä, jotka pyrkivät liittymään koulutuksen avulla sivistyneistöön. Rojolan mukaan *nousukas*-käsitettä käytetään suomalaisessa kirjallisuudessa lähinnä halveksivassa mielessä eikä ylöspäin pyrkimistä katsota hyvällä sivistyneistön keskuudessa (mt. 11). Vaikka Rojolan tutkimus käsittelee 1900-luvun sivistyneistöä ja kansaa, voi hänen tekemiään huomioita nousukkaista soveltaa myös Sirikitin haamon tarkasteluun. Nousukkuudella on suomalaisessa kirjallisuudessa pitkä perinne, ja nousukkaalla on saatettu tarkoittaa erilaisia sosiaalisesti ylöspäin pyrkiviä henkilöitä (mt. 12). Sirikit edustaa nousukasta, jonka taloudellinen vauraus ja maine ovat äkillisesti kasvaneet. Rojolan mukaan nousukkaat eivät yleensä onnistu sulautumaan sivistyneistöön, vaan vaatteet ja ruumis paljastavat heidät (mt. 13). Sirikit kuvataan *Helmimiehessä* luokittelevan katseen (*classing gaze*) läpi, ja poptähti etäännytetään ylemmistä luokista muun muassa tämän käytöksellä ja vaatetuksella (ks. Skeggs 1997, 4–5). Laulajan juttujen kuvataan tulevan ”suoraan kaduilta” ja puheäänänen olevan ”nasaalimainen”. Tämä niin sanottu honottava, nasaalinen ääni mielletäänkin tyypillisesti osaksi itähelsinkiläisten lähiöiden nuorten nk. pissistyttyöjen kielen piirteitä (Halonen ym. 2020, 254–255). Poptähden kuvaillen pukeutuvan ohueen takintapaiseen ja liian tiukkaan mustaan toppiin. Hänen vaaleanpunaiseksi värjätyt hiuksensa ovat sotkuiset ja tekoriipset ylipitkät. (HM, 14, 18.) Omaan ulkoasuun kohdistuvaa liiallista huomiota on pidetty moraalisesti arveluttavana, kohtuuttoman seksuaalisuuden merkinä, ja tämä seksuaalisuus on liitetty ennen kaikkea työväenluokan naisten representaatioon (Skeggs 2014, 191–192). Verrattuna keinotekoiseen ulkonäköön – kuten Sirikitin hiuksiin ja ripsiin – naisten luonnollisuuden on mielletty merkitsevän korkeampaa kulttuurista arvoa (ks. mt. 193).

Sirikitin asumista Ullanlinnassa tarkastellaan tätä haastattelevan seurapiirittoimittaja Manna Melan näkökulmasta. Toimittaja miettii, mitä laulajan naa-

purit mahtavat tästä ajatella ja toteaa, että ”konservatiivinen Ullanlinna” ei ole ”mikään varsinainen poptähtipesäke” (HM, 18). Sirikitin tavoin Manna Melan henkilöhaamossa on nousukkaan piirteitä, ja luokkanousua kuvataan asuinpaikan muutoksella. Melan kerrotaan jo nuorena tyttönä Kouvolassa haaveilleen tähteydestä ja toimittajanurasta. Toimittaja asuu nykyisin Iso Roobertinkadulla Punavuorella. Kouvola taas on kärsinyt huonosta maineestaan muun muassa Suomen rumimpana ja turhimpana kaupunkina. Myös Manna Melan ulkonäköön liittyy keinotekoisuus. Julkisuudessa hänet tunnetaan punaisista hiuksistaan, värikkäästä pukeutumisestaan ja korkeista koroistaan. Kotiin päästyään hän riisuu peruukkinsa ja vaihtaa vaatteensa Suomi-verkkareihin. Toimittaja haluaa pitää tämän puolen itsestään piilossa. Kertoja kuvaa, kuinka Manna Mela ei koskaan kutsu ketään kotiinsa, sillä koti on hänelle yksityisalue. Toisaalta Mela ei ole unohtanut juuriaan kouvolaalaisessa rintamamiestalossa ja oli suuttunut tuttavalleen tämän pilkatessa kaupungin mainoslausesta ”Kiehtova Kouvola” (HM, 81). Oman taustansa takia toimittaja tunteeikin sympatiaa Sirikiitiä kohtaan ja toivoo poptähden muistavan juurensa (HM, 15, 81).

Manna Melan luonnehditaan olevan ”iltapäivälehdien seurapiiri- ja erikoistoimittaja, joka oli keskittynyt kirjoittamaan isoja henkilöjuttuja poliitikoista ja kulttuuriväestä ja muista silmäätekeivistä” (HM, 15). Mela kokee poptähden haastattelun lähes loukkauksena. Bourdieu (1984) näkee, että nimenomaan distinktio eli erottautuminen muodostaa luokkaerot. Merkittävämpää on se, mistä kulttuurituotteista pyritään erottautumaan, eikä se, mistä pidetään. Yläluokan ja työväenluokan väliin jäävä niin sanottu pikkuporvaristo pyrkii jäljittelemään yläluokan korkeakulttuuria ja erottautumaan populaareista kulttuurilajeista. (mt. 40–42, 56.) Nina Kahman (2011) mukaan taas varsinaista yläluokan suosimaa korkeakulttuurista makua ei Suomessa ole löydettävissä, mutta itsensä esittämistä laaja-alaisena kulttuurin tuntijana pidetään arvossaan. Vähemmän tuttuja kulttuurituotteita myös tyypillisesti tuomitaan (mt. 67–69). Tämä pätee Manna Melan kohdalla, joka viihtyy paremmin oopperakatsomoissa ja Musiikkitalon konserteissa samalla vieroksuen hänelle tuntematonta kevyttä musiikkia (HM, 15).

Yläluokkaista makua jäljittelee myös Annami Leppänen toisessa Pakkasen romaanissa *Marius* (myöhemmin M). Minäkertoja kuvaa Pohjanmaalta kotoisin olevan meikkitaiteilijan päässeensä alan nimekkään tekijän assistentiksi ja tämän jälkeen menestyneen urallaan kohtalaisesti. Punavuoren reunamalla Bulevardilla asuvan Annamin kodin kertoja luonnehtii olevan täynnä valtavia kultakehyksisiä tauluja ja koriste-esineitä. (M, 62, 65.) Annamalla on myös keinotekoisien ulkonäön ja liiallisen seksuaalisuuden piirteitä (ks. Skeggs 2014, 191–192): hän pukeutuu vartaloa myötäilevään asuun, vaaleat hiukset on värjätty pikimustiksi ja kaulanauha keinahtelee uhkeilla rinnoilla. Meikkitaiteilija pilkkaa minäkertojan mielikuvituksetonta sukupuolielämää sekä paljastaa tyttärellään olevan useampi isäehdokas. (M, 64, 67, 71.) Niin Annamin sisutuksessa kuin ulkonäössä korostuu tietynlainen vanhanaikaisuus ja mauttomuus. Kertoja kuvaa, kuinka

*Tarkastelemalla henkilöhahmojen liikkumista
vastakkaisten alueiden välillä hahmottuu kuva myös
hahmojen sosiaalisesta liikehdinnästä.*

---

meikkitaiteilijan hiukset ja kettuturkki ovat poissa muodista ja tämän sisustuksen voisi kuvitella kuuluvan iäkkäämmälle henkilölle. (M, 65, 159.)

Kertojan kuvaukset Annamista ja tämän rahvaanomaisuudesta (M, 169) voi kuitenkin nähdä vääristettyinä, kertojan omaa tavoitetta tukevana. Teoksen lopussa minäkertoja paljastuu epäluotettavaksi, kun lukijalle käy ilmi, että tämän kerronta tapahtumista on valheellinen (ks. Rimmon-Kenan 1999, 127–129; Phelan 2005, 50–51). Minäkertoja on suunnitellut entisen rakastajansa Mariuksen murhan ja kertomallaan tarinalla pyrkii saamaan tuomion syynta-keettomana. Kertojan epäluotettavuus pohjautuu siis tämän kyseenalaiseen arvomaailman, joka on ristiriidassa teoksen sisäistekijän eli implisiittisen tekijän arvojen kanssa (ks. Booth 1983, 158–159; Rimmon-Kenan 1999, 128–129). Samalla se tekee kertojan kuvaukset muista henkilöhahmoista kyseenalaisiksi.

Sirikitin, Manna Melan ja Annamin nousukkuutta kuvastavat myös henkilönnimien vaihdokset. Sirikitin taitelijanimen kertoja kuvaa olevan ”Thaimaan entiseltä kuningattarelta omittu” (HM, 14), *Manna Mela* on muodostettu nimestä *Marja-Leena Melanen*, ja *Annami* on muunnettu *Anna-Maijasta*. Tämän kaltaiset henkilöhahmojen nimenmuutokset ovat yleisiä luokkanousun kuvauksissa: esimerkiksi Teuvo Pakkalan *Vaaralla*-romaanissa kerjäläispoika Aaposta tulee Abe päästyään ottopojaksi herrasväen perheeseen (Kantokorpi 1990, 137). Alkuperäiset nimet korostavat hahmojen niin sanottua tavallista taustaa. *Virtanen* ja *Leppänen* ovat yleisiä sukunimiä Suomessa. Sen sijaan *Melanen* on huomattavasti harvinaisempi. Etunimet *Merja*, *Marja-Leena* sekä harvinaisempi *Anna-Maija* olivat suosituimmillaan 1940–1960-luvuilla ja ovat harvinaisia nimiä hahmojen ikäpolvissa. (Nimipalvelu.) Hahmojen epämuodikkaat etunimet luovat kontrastin trendikkäisiin julkisuudessa esiintyviin persooniin. Nimenvaihdokset voi nähdä teeskentelyn ja uuden identiteetin luomisen keinona, joka on tyyppillistä kaupungin uusien tulokkaiden ja etenkin sosiaalisesti ylöspäin liikkuvien naishahmojen keskuudessa (ks. Ameal 2013, 164).

Ullanlinnasta Pohjois-Helsinkiin – Lukaalista opiskelijaboksiin

Harri Nykäsen romaanissa *Leijonakuningas* (tästä lähtien LK) entinen voimailu-urheilija Jukka Aro on muuttanut pois Ullanlinnan asunnostaan. Urheilija löy-

detään murhattuna uudesta asunnostaan Kannelmäessä, jota kuvataan teoksen minäkertojan, komisario Kafkan näkökulmasta:

Aron viimeiseksi asuinpaikaksi jäänyt pieni kaksio oli 70-luvulla rakennettu kerrostalossa Pohjois-Helsingissä. Aron joskus esittelemään Floridan huvilaan ja Ullanlinnan asuntoon verrattuna kaksio oli vaatimaton. Se näytti enemmän opiskelijaboksilta kuin yli nelikymppisen voimamiehen asunnolta. (LK, 7.)

Kannelmäki on yksi Helsingin kantakaupungin ulkopuolelle rakennetuista lähiöistä. Kerrostalovaltainen alue on jakautunut eri vuosikymmeninä rakennettuihin asuinalueisiin: vanhin rakennuskanta on 1950-luvulta, mutta sitä on täydennetty niin 1970–1980-luvuilla kuin 2000-luvullakin. (Kervanto Nevanlinna 2012, 232, 422.) Katkelmassa paikannimien *Pohjois-Helsinki* ja *Ullanlinna* muodostamaa sosiaalista vastakkainasettelua korostaa Kafkan kuvaus Aron asunnosta. Hän luonnehtii urheilijan kaksiota pieneksi ja vaatimattomaksi sekä vertaa asuntoa opiskelijaboksiin. Myöhemmin romaanissa Kafka kuvailee Aron Ullanlinnan asunnon sijainneen paremman väen kaupunginosassa. Kafkan kollega, rikoskonstaapeli Oksanen taas luonnehtii asuntoa isoksi lukealiksi. (LK, 12, 26.) Myös maininta Aron huvilasta Floridassa korostaa Ullanlinnan ja Pohjois-Helsingin vastakkainasettelua. Paikannimen *Florida* herättämät mielikuvat Yhdysvaltojen osavaltion varakkaista alueista ja niiden huviloista vahvistavat kuvaa Ullanlinnasta arvoasuntojen alueena.

Huomionarvoista on, että yllä olevassa katkelmassa ei mainita Aron asunnon tarkempaa sijaintia, vaan tämän kerrotaan asuvan Pohjois-Helsingissä. Kannelmäki ja Aron asuinkatu Pelimannintie mainitaan vasta myöhemmin romaanissa (LK, 49). Teoksen minäkertoja, komisario Ariel Kafka niputtaakin tekstikatkelmassa Pohjois-Helsingin alueen yhdeksi kokonaisuudeksi ja liittää siihen myös Kannelmäen. Virallisesti alue sijaitsee Helsingin läntisessä suurpiirissä. On mahdollista, että Nykäsen romaanissa nimi *Pohjois-Helsinki* korostaa Aron uuden asuinpaikan sijainnin etäisyyttä Ullanlinnaan. Toisaalta ihmisten käsitykset kaupungin alueista ja niiden sijainneista eivät aina noudata virallisia rajoja (Eskelinen 2008, 76–77). Myöhemmin teoksessa Kafka sijoittaakin Aron entistä asuntoa niin Eiraan kuin Ullanlinnaan.

Aron luonnehdinnassa käy ilmi, että urheilija ei ole onnistunut sulautumaan Ullanlinnan väestöön. Komisario Kafka esimerkiksi kuvaa, kuinka ”muuten niin suvaitsevassa älymystössä hän (Aro) herätti ihmeen rajua suuttumusta”. Eräs Aron entisistä tuttavista toteaa, että ”älymystö tarvitsee jonkun, jonka avulla osoittaa ylemmyytensä” ja että rahvaalla ja älymystöllä on eri sankarit. (LK, 14, 35.) Aron henkilöahhossa korostuvat työväenluokan representaatioon tyypillisesti liitetyt kohtuuttomuuden ja mauttomuuden stereotypiat, ja niistä nousevat ylä- ja keskiluokan paheksuvat reaktiot (ks. Peltonen 2010, 18–19; Skeggs 2014, 190–191, 204–205). Samalla korostuu Rojolan (2009, 13) kuvaama

nousukkaan tragedia: epäonnistuminen ja sivistyneistön ulkopuolelle jääminen. Aron vaatimaton asunto ja kirjahyllyssä yliedustetut pokkarit ja cd-levyt taas edustavat käsitystä työväenluokasta populaarikulttuurin kuluttajana sekä tarpeelliseen ja välttämättömään tyytyväenä luokkana (ks. Bourdieu 1984; Peterson & Kern 1996).

Aron kuvataan romaanissa kantavan useita lempinimiä, ja teoksen nimi *Leijonakuningas* viittaa näistä yhteen. Kuten Sirikitin taitelijanimi, myös Aron lempinimi viittaa kuninkaallisiin. Laura Kolbe (2014, 235–236) rinnastaa yläluokkaa tarkastelevassa teoksessaan julkisuuden henkilöt kuningasperheeseen. Kolben mukaan media luo oman julkisuuden yläluokkansa, niin sanotut kuuluisuudet (mt. 238). Huomionarvoista nimissä *Sirikit* ja *Leijonakuningas* onkin, että nimet eivät ole hahmojen itsensä antamia. Aron kerrotaan saaneen lempinimensä ja Merja Virtasesta taas tehdään Sirikit. Myös Aron entisestä vaimosta, Dorothy Viitasesta käytetään romaanissa useaan otteeseen tämän etunimen sijaan taitelijanimeä *Dodo*. Dodon henkilöähahmon kuvaukseen liittyy samoja työväenluokan naisiin yhdistettyjä representaatioita (ks. Skeggs 2014, 191–193) – uhkaavaa seksuaalisuutta ja ruumiillisuutta – kuin Sirikitiin ja Annamiin: naisen kerrotaan muun muassa työskennelleen erotiikka-alalla ja myyneen seksiä jo alaikäisenä. Lisäksi Kafka kutsuu Dodoa naisen irvikuvaksi, jonka iho on piinattu silikonilla ja botoxilla. (LK, 92, 98.) Kommentti kuvaa myös Kafkan yleistä suhtautumista naisiin ja hän muun muassa arvottaa seurustelukumppaninsa sopivaksi ja hyväksi naiseksi (LK, 135).

Aron murhan kuulusteluissa Dodo kuvailee Aron tuttua pankkiiria toteamalla: ”Hän on niin rikas, ettei tällainen persaukinen duunariperheen tyttö pysty blondiaivoillaan tajuamaanakaan sitä”. Tämän jälkeen Kafka pohtii, ettei nainen olekaan ehkä niin tyhmä, miltä halusi vaikuttaa. (LK, 94.) Toteamuksellaan Dodo osoittaaakin selvää luokkatietämystä ja hahmottaa omaa tilannettaan suhteessa toisiin, ylempiin luokkiin (ks. Launis ym. 2016). Romaanin lopussa Dodo myöntää Aron murhan ja toteaa: ”Dodo oli tyhmä lintu, joka kuoli sukupuuttoon tyhmyytensä takia. Äiti antoi minulle ja sisarilleni hienot nimet, koska ajatteli että se auttaa meitä pärjäämään elämässä” (LK, 187). Dodo kuvaa siis nimenantonsa sosiaalisena tekona, joka tavoittelee lapselle tiettyä elämäntyyliä tai sosiaaliseen ryhmään identifioitumista. Emilia Aldrinin (2011, 252–255) mukaan nimenannon avulla vanhemmat voivat pyrkiä erottamaan lapsensa esimerkiksi työväenluokan elämäntavasta ja yrittää kytkeä lapsensa yläluokkaiseen elämäntapaan nimiesikuvien avulla.

Sienitie ja Muukalaiskatu – Asuinkatujen nimet

Matti Laineen romaanissa *Pahuuden hinta* (tästä lähtien PH) entinen kiekkourheilija Upi Korpela on muuttanut pois Punavuoresta. Korpelan kerrotaan muuttaneen Heikinlaaksoon Sienitielelle kiekkouransa päätyttyä:

Entinen kiekkostarba Upi Korpela asui nykyään Heikinlaakson Sienitiellä. Juorulehden valokuviissa Korpela oli toikkaroinut etelähelsinkiläisen arvo-kiinteistön parvekkeella, mutta viimeisimmän avioeronsa jälkeen mies oli näemmä muuttanut kaupungin laitamille, huomattavasti huokeammalle alueelle. Ehkä syyt olivat taloudellisia, tai ehkä Korpela yritti rauhoittaa kiivasta elämänmenoaan pakenemalla Stadin houkutusia täynnä olevasta ytimeistä. (PH, 92.)

Romaanissa Korpelan kuvataan käyttäneen niin alkoholia kuin huumeita pitääkseen itsensä pelikunnossa (PH, 160). Kiekkourheilijan asuinkadun nimi *Sienikatu* ja sen sisältämä appellatiivi *sieni* kytkeytyvät osaksi Korpelan kuvausta. Sanontaa ”juoda kuin sieni” käytetään kuvainnollisesti ahnaasta ja runsaasta juomisesta, ja toisaalta osaa sienistä voidaan käyttää päihtymistarkoitukseen. Kadunnimi *Sienikatu* sisältää siis leksikaalisia merkityksiä, ja appellatiivi *sieni* osallistuu Korpelan luonnehdintaan metonymialla: kiekkoilijan päihteiden käyttöön viitataan siihen läheisesti liittyvällä asialla. (ks. Ameel & Ainiala 2018, 197–198; Haapala 2013, 207.) Appellatiivi kytkeytyy myös osaksi Korpelan kohtaloa, kun romaanissa paljastuu kiekkoilijan sairastavan imusolmukepsyöpiä. Kielitoimiston sanakirja määrittelee sienet muun muassa toisenvaraisiksi eliöksi, jotka elävät loisina. Toisaalta sieniin liittyvät mielikuvat nopeasta kasvusta (”kuin sieniä sateella”) sekä laajalle leviytävästä sienirihmastosta (KS s.v *sieni*, *rihmasto*). Upin syövän kerrotaan levinneen aggressiivisesti ympäri miehen kehoa. Kadunnimen sisältämän appellatiivin metonymia laajenee siis tarinan juonen edetessä.

Korpelan vauhdikasta luonnetta kuvastaa tämän nimi *Upi*, joka on yksi etunimen *Urpo* kutsumanimistä. *Urpo* taas on appellatiivistunut eli yleisnimistynyt ilmaisu, jota käytetään usein merkityksessä tyhmä tai hölmö (Sarhema 2021; KS s.v *urpo*). Romaanissa kertoja kuvaakin Korpelaa muun muassa sekopääksi ja kertoo tämän saaneen lempinimen *The Lunatic Korpela* Yhdysvalloissa. Miehen entinen pelikaveri kuvaa Korpelaa helvetin rasittavaksi höseltäjäksi. Korpela itse kertoo romaanissa saaneensa myöhemmin ADHD-diagnoosin ja toteaa, ettei ”ehkä ookaan ihan niin tyhmä kuin mulle on aina tolkutettu”. (PH, 75, 83, 162.)

Myös Pakkasen romaanissa *Marius* esiintyvän rikostoimittaja Markku Havulan asuinkatu *Muukalaiskatu* saa leksikaalisia merkityksiä. Minäkertoja kuvaa, kuinka Havula on vasta muuttanut äidiltään perimäänsä asuntoon:

Äidin perheen historiaa Havulalla oli tosin tapana muunnella aina tilanteen – ja toisinaan nautittujen tuoppienkin – mukaan, joten koko juttu saattoi olla yhtä hyvin pelkkää legenda. Jotkut paremmin tietävät väittivät äidin suvun olevan itse asiassa peräisin jostakin Uralin takaa entisestä Neuvostoliitosta. Olipa totuus mikä tahansa, rahaa Havula oli kuitenkin nähtävästi perinyt oikein mukavasti. Se kävi selväksi viimeistään lähestyessäni meren tuntumassa Muukalaiskadulla sijaitsevaa muhkeaa patriisitaloa. Jo rakenuksen pelkkä julkisivu oli mykistävän vaikuttava. (M, 83.)

Havulan asuinkadun nimen sisältämä appellatiivi *muukalainen*² kytkeytyy metonymisesti osaksi tämän henkilöahmon luonnehdintaa. Teoksen minäkertojalle Havulan uusi persoona on vieras, ja hän kutsuukin toimittajaa uudeksi Havulaksi. Kertoja pohtii, kuinka nykyään samppanjaa juova, bichon frisé -koiran omistava Havula joi ennen olutta ja että entiselle machomiehelle sopisi paremmin joku isokokoinen koira. Toimittaja itse kertoo, ettei ole muuttanut äitinsä asunnossa mitään tämän kuoleman jälkeen. Kertoja taas toteaa, kuinka itse tukehtuisi sellaisiin ”kulisseihiin”. (M 83, 85.) Havulan kertoma ja minäkertojan viittaus kulisseihiin antavatkin kuvan, ettei Havula täysin sopeudu uuteen asuntoonsa ja on vieraana, muukalaisena omassa kodissaan.

Appellatiivi *muukalainen* merkitsee myös ulkomaalaista (KS, s.v. *muukalainen*). Minäkertoja toteaa Havulan perineen epäsuomalaisen tumman ulkonäkönsä ja voimakkaat piirteensä kreikkalaiselta äidiltään. Toisaalta osa väittää toimittajan äidin suvun olevan lähtöisin entisestä Neuvostoliitosta. (M, 83.) Nimensä Muukalaiskatu on saanut 1800-luvulla Kaivopuiston kylpyläalueella vierailleitten venäläisten mukaan (Aminoff & Pesonen 1981, 44). Kadunnimen sisältämä *etymologinen merkitys* eli sen nimeämishetkeen liittyvä merkitys (ks. Ameal & Ainiala 2018, 197) nivoutuu osaksi sekä Havulan äidin mahdollista taustaa että Havulan vieraana oloa omassa asunnossaan. Muukalaiskatu kytkeytyy oleelliseksi osaksi romaanin juonta sekä minäkertojan ja Havulan välistä suhdetta. Teoksen lopussa minäkertojan paljastuessa epäluotettavaksi kertojaksi käy myös ilmi poliisin selvittäneen, etteivät minäkertoja ja Havula ole tavanneet. Metonymi *muukalainen* kuvaa siis Havulan ja kertojan välistä suhdetta. Kuten *Sienikatu*, myös *Muukalaiskatu* toimii jonkinnäköisenä enteenä tulevasta.

Lopuksi

Tässä artikkelissa olen tarkastellut paikannimien roolia romaanien *Helminmies*, *Leijonakuningas*, *Marius* ja *Pahuuden hinta* henkilöahmojen luonnehdinnassa. Aiemmassa tutkimuksessa on todettu, että ympäristö ja hahmonnimet voivat toimia osana henkilöahmojen epäsuoraa esittämistä (ks. Rimmon-Kenan 1999, 79–91). Artikkelini osoittaa, että myös paikannimet osallistuvat oleellisesti henkilöahmojen luonnehdintaan. Tämän nimet tekevät ennen kaikkea analogialla: paikannimet ja niiden kantamat merkitykset ovat yhdenmukaisia henkilöahmojen muun kuvauksen kanssa. Paikannimien sisältämät assosiativiset merkitykset rinnastavat Helsingin arvoalueet ja työväenlähiöt keskenään ja nostavat näin sivuhahmot osaksi luokkakeskustelua. Henkilöahmojen asuinkatujen nimien sisältämät appellatiivit taas kytkeytyvät osaksi luonnehdintaa metonymialla.

Rikoskirjallisuutta pidettiin alun perin kepeänä, vähemmän arvostettuna viihdekirjallisuutena. Etenkin perinteisissä salapoliisiromaaneissa yhteiskunnan osallisuutta rikoksissa ei tyypillisesti kommentoitu, vaan taustalla olivat

aina yksilön omat motiivit ja valinnat. Viime vuosikymmeninä rikosromaanit ovat kuitenkin yhä enemmän tarttuneet yhteiskunnallisiin epäkohtiin ja kyseenalaistaneet vallitsevia asenteita. (Arvas & Ruohonen 2016, 9–10; Lappalainen 2002, 134.) Tarkastelemissani rikosromaaneissa käsitellään luokkaa ja luokkanousua kuitenkin kapealla ja jopa konservatiivisella tavalla: Vaikka Sirikit ja Aro ovat uransa eri vaiheissa, heissä korostuu nousukashahmon tragedia. He eivät tunnu sopeutuvan ylemmän luokan asuinalueisiin, vaan heitä katsotaan luokittelevan katseen läpi ja kiinnitetään työväenluokkaan ulkoasunsa ja käytöksensä perusteella. Sirikitin, Annamin ja Dodon henkilöahmoissa taas korostuu työväenluokan naisiin tyypillisesti yhdistetty uhkaava seksuaalisuus.

Bourdieu (1984) distinktioteoriaa on kritisoitu muun muassa sen yksipuolisesta tarkastelunäkökulmasta sekä työväenluokan niukan edustuksen takia (Purhonen ym. 2006, 36–37). Myös keskustelua yläluokkaisesta kulttuurista ja populaarista työväenkulttuurista vastakohtina on pidetty vanhentuneena (Kahma 2011, 12). Teosten henkilöahmojen tapauksessa distinktio ja kulttuurinen jako näyttäisivät kuitenkin toimivan ohjaavina periaatteina. Manna Mela, Havula ja Annami imitoivat ylemmän luokan legitiiminä pidettyä makua, jossa korostuu tietty teennäisyys. Etenkin Pakkasen teoksissa luokkaa sekä kulttuurista jakoa käsitelläänkin melko kriiikkittömästi. Sen sijaan Nykäsen ja Laineen teoksissa esitetään selvemmin kritiikkiä sosiaalisen laskun aiheuttamasta verkostojen katoamista kohtaan erityisesti kun niissä kuvataan ihmisten suhtautuvan niin Aron, Dodon kuin Korpelan kuolemiin välinpitämättömästi ja pelkkänä viihdeuutisena. Rikoskirjallisuuden lajityypin laajempi tarkastelu valottaisi kattavammin, mitä eroavaisuuksia lajityypin sisältä paljastuu ja miten eri alalajit luokkakysymyksiä lähestyvät.

Viitteet

- 1 Nimi *Itis* voi myös viitata laajemmin Itäkeskuksen alueeseen (ks. Paunonen 2010, 282), mutta romaanissa sillä viitattaneen juuri kauppakeskukseen.
- 2 Kadunnimessä appellatiivi *muukalainen* on sen yhdysosamuodossa: (i)nen-loppuisen nominien muotona toimii tyypillisesti niiden s-loppuinen konsonanttivartalo (VISK § 416).

Aineisto

- Laine, Matti 2017. *Pahuuden hinta* [= PH]. Helsinki: Bazar.
- Nykänen, Harri 2013. *Leijonakuningas. Komisario Ariel Kafkan tutkimuksia* [= LK]. Helsinki: Crime Time.
- Pakkanen, Outi 2014. *Marius* [= M]. Helsinki: Crime Time.
- Pakkanen, Outi 2019. *Helminmies* [=HM]. Helsinki: Otava.

Kirjallisuus

- Ainiala, Terhi, Minna Saarela & Paula Sjöblom 2008. *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Aldrin, Emilia 2011. *Namnval som social handling. Val av förnamn och samtal om förnamn bland föräldrar i Göteborg 2007–2009*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk.
- Almgren, Päivi & Päivi Jokitalo 2014. *Tappavat tienoot*. Helsinki: Avain.
- Ameel, Lieven 2013. *Moved by the City. Experiences of Helsinki in Finnish Prose Fiction 1889–1941*. Helsinki: University of Helsinki.
- Ameel, Lieven 2016. *Helsinki in early twentieth-century literature. Urban experiences in Finnish prose fiction 1890–1940*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Ameel, Lieven & Terhi Ainiala 2018. Typonyms as prompts for presencing place – Making oneself at home in Kjell Westö's Helsinki. *Scandinavian Studies* 90 (2), 195–210. DOI: 10.5406/scanstud.90.2.0195.
- Aminoff, Berndit & Leo A. Pesonen 1981. Helsingin kadunnimistön synty ja kehitys vuoteen 1946 mennessä. Teoksessa *Helsingin kadunnimet. Helsingin kaupungin julkaisuja* 24. Toinen korjattu painos. Helsinki: Helsingin kaupunki, 31–64.
- Arvas, Paula & Voitto Ruohonen 2016. *Alussa oli murha. Johtolankoja rikoskirjallisuuteen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Booth, Wayne C. 1983 (1961). *The Rhetoric of Fiction*. Chicago: University of Chicago Press.
- Bourdieu, Pierre 1984. *Distinction: A social critique of the judgment of taste*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Eskelinen, Riikka 2008. *Kaupunkinimistön funktiot. Tutkimuskenttänä Helsingin Kallio*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Evans, Vyvyan & Melanie Green 2006. *Cognitive linguistics. An introduction*. Edinburgh: Edinburgh University.
- Haapala, Vesa 2013. Lyriikka. Teoksessa *Johdatus kirjallisuusanalyysiin*. Toim. Aino Mäkikalli & Liisa Steinby. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 147–179.
- Halonen, Mia, Samu Nyström, Heikki Paunonen & Johanna Vaattovaara 2020. *Stadin syntinen S*. Helsinki: Art House.
- Helsingin tutkimus- ja tilastotieto. *Asuntojen hinnat*. <https://kaupunkitieto.hel.fi/fi/asuminen/asuntomarkkinat/asuntojen-hinnat> (15.1.2024).
- Ilmonen, Mervi 2016. Tulevat lähiöt: segregaatiota vai gentrifikaatiota? Teoksessa *Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa*. Toim. Markku Norvasuo. Espoo: Aalto-yliopiston julkaisusarja, 101–117.
- Juhonen, Milla 2023. Keppulointia ja rehjustusta Rööperin kulmilla: Paikannimistö sosiaalisen maantieteen rakentajana Outi Pakkasen ja Matti Yrjänä Joensuun rikosromaaneissa. *Sananjalka* 65, 215–237. DOI: 10.30673/sja.127872.
- Kahma, Nina 2011. *Yhteiskuntaluokka ja maku*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kantokorpi, Mervi 2005. Proosan runousoppia. Teoksessa *Runousopin perusteet*. Toim. Mervi Kantokorpi, Pirjo Lytikäinen & Auli Viikari. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, vol. 4*. Helsinki: Otava.
- Knox, Paul & Steven Pinch 2014 [1982]. *Urban Social Geography: an Introduction*. New York: Routledge. DOI: 10.4324/9781315847238
- Kokkonen, Jouko 2002. *Kontula – elämää lähiössä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kolbe, Laura 2014. *Yläluokka. Olemisen sietämätön vaikeus*. Helsinki: Kirjapaja.
- KS = Kielitoimiston sanakirja. 2022. Verkkoversio. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi> (5.2.2024).

- Langacker, Ronald W. 1987. *Foundations of Cognitive Grammar. Vol I: Theoretical Prerequisites*. Standord: Stanford University Press.
- Lappalainen, Päivi 2002. Kun dekkareista tuli hovikelpoisia. Teoksessa *Kurittomat kuvitelmat. Johdatus 1990-luvun kotimaiseen kirjallisuuteen*. Toim. Markku Soikkeli. Turku: Turun yliopisto, 125–150.
- Launis, Kati, Harley Bergroth & Anu-Hanna Anttila 2016. "Luokattomuus" ja eriarvoisuuden kokeeminen köyhyyskirjoituskilpailun teksteissä. Teoksessa *Luokan ääni ja hiljaisuus. Yhteiskunnallinen luokkajärjestys 2000-luvun Suomessa*. Toim. Anu-Hanna Anttila, Ralf Kauranen, Kati Launis & Jussi Ojajärvi. Tampere: Vastapaino, 134–165.
- Nimipalvelu. Digi- ja väestötietovirasto. <https://verkkopalvelu.vrk.fi/nimipalvelu> (15.11.2023).
- Ojajärvi, Jussi 2016. Luokkakamppailusta ja sen piiloutumisesta kaunokirjallisuuden valossa. Teoksessa *Luokan ääni ja hiljaisuus. Yhteiskunnallinen luokkajärjestys 2000-luvun Suomessa*. Toim. Anu-Hanna Anttila, Ralf Kauranen, Kati Launis & Jussi Ojajärvi. Tampere: Vastapaino, 88–133.
- Paunonen, Heikki 2010. *Stadin mestat. Ikkunoita Helsingin ja sen asukkaiden historiaan ja nykyisyyteen*. Helsinki: Edico.
- Peltonen, Milla 2010. Hävytön rahvas vs. Loukattu sivistyneistö? Luokkasselkkaus Hannu Salaman Juhannustansseissa ja sen nostamassa kohussa. *Kulttuurintutkimus* 27(2010): 3, 15–28.
- Peterson, Rirchard A. & Roger M. Kern 1996. Changing highbrow taste: From snob to omnivore. *American Sociological Reveiw*, 61 (2), 900–907. DOI: 10.2307/2096460
- Phelan James 2005. *Living to Tell About It. A Rhetoric and Ethics of Character Narration*. Ithaca: Cornell University Press.
- Purhonen Semi, Keijo Rahkonen & J. P. Roos 2006. Johdanto. Bourdieun sosiologian merkitys ja ominaislaatu. Teoksessa *Bourdieu ja minä*. Toim. Semi Purhonen & J. P. Roos. Tampere: Vastapaino, 7–53.
- Riikonen, H.K. 1994. Rikospaikkana Helsinki. Pääkaupungin kuvia suomalaisessa rikosromaanissa. Teoksessa *Murhaava miljöö. Tutkielmia dekkarikirjallisuuden ympäristökuvauksista*. Toim. Johanna Matero & H.K. Riikonen. Turku: Turun yliopisto, 131–152.
- Rimmon-Kenan, Shlomith 1999. *Kertomuksen poetiikka. (Narrative Fiction: Contemporary Poetics, 1983.)* Jälkisanat Auli Viikari. Suom. ja toim. Auli Viikari. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. DOI: 10.4324/9780203130650
- Rojola, Lea 2009. Sivistyksen ihanuus ja kurjuus – Suomalaisen nousukkaan tarina. Teoksessa *Läpikulkuihmisiä: Muotoiluja kansallisuudesta ja sivistyksestä 1900-luvun alun Suomessa*. Toim. Kukku Melkas, Heidi Grönstrand, Kati Launis, Maarit Leskelä-Kärki, Jussi Ojajärvi, Tutta Palin & Lea Rojola. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 10–38.
- Sarhema, Maria 2021. Tavan tauno uunoilee urpokaupungissa. Nimien Uuno, Tauno ja Urpo appellatiivistuminen ja appellatiivinen käyttö Suomi24-keskustelupalstalla. *Sananjalka* 63, 103–129. DOI: 10.30673/sja.107278.
- Sjöblom, Paula 2004. Kognitiivinen näkökulma proprien semantiikkaan. *Virittäjä* 1/2004, 20–91.
- Skeggs, Beverley 1997. *Formations of Class and Gender: Becoming Respectable*. California: Sage Publications.
- Skeggs, Beverley 2014. *Elävä luokka. (Class, Self, Culture, 2004.)* Jälkisanat Mikko Jalonen. Suom. ja toim. Anu-Hanna Anttila & Lauri Lahikainen. Tampere: Vastapaino.
- Uuskallio, Irma 2001. *Arvostetut asuinsijat. Asuinalueiden arvostuksen sosiokulttuurinen analyysi 1900-luvun Helsingissä ja Tehtaankadulta etelään*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- VISK = Hakulinen, Auli, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen & Irja Alho 2008. Iso suomen kielioipin verkkoversio. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. <https://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php> (5.2.2024).
- Westphal, Bertrand 2011. *Geocriticism. Real and Fictional Spaces. (La Géocritique mode d'emploi 2000.)* Kääntänyt Robert T. Tally Jr. New York: Palgrave McMillan. DOI: 10.1057/9780230119161.